

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय
स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम संगीत (क्रेडिट सिस्टीम)
बी.ए. (संगीत) (गायन, वादन) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

बी.ए. प्रथम वर्ष (संगीत) (गायन / स्वरवादय / तालवादय) सत्र - १	क्रेडिट्स
भाषा (दोन विषय)	त्येकी ०१ क्रेडीट
सैद्धांतिक	०२
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०७

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा इंग्रजी	L11	माहिती पं. सपन चौधरी, पदमा सुब्रमण्यम, पं. शिवकुमार शर्मा, पं. जसराज.
२	भाषा मराठी	L12	चरित्र पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर
३	सैद्धांतिक (संगीत) (गायन - वादन) (स्वरलेखन पद्धती)	T11	१) स्वरलेखन पद्धती (गायन - स्वरवादय) अ) स्वरलेखन पद्धतीची संकल्पना आणि उपयोग. ब) स्वरलेखन पद्धतीचा इतिहास. क) भातखंडे आणि पलुस्कर स्वरलेखन पद्धती. २) सांगतिक संकल्पना आणि व्याख्या: राग, नाद, आवर्तन, आरोह, अवरोह, स्वर, शुध्द स्वर, कोमल स्वर, तीव्र स्वर, थाट, श्रुती, स्वरालंकार इ. ३) प्राचीन संकल्पना: ग्राम, मूर्च्छना इ.
४	सैद्धांतिक (संगीत) (तालवादय) (स्वरलेखन पद्धती)	T12	१) स्वरलेखन पद्धती (तालवादय) अ) उत्तर हिंदुस्तानी संगीत पद्धती भातखंडे आणि पलुस्कर स्वरलेखन पद्धती ब) कर्नाटक पद्धती २) विविध ताल लेखन. ३) कायदा, तुकडा, परन, तिहाई इ. लेखन. ४) सांगतिक संकल्पना आणि व्याख्या: मात्रा, ताल, खंड, सम, काल, ठेका इ.
५	मौखिक (गायन - वादन)	V11	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न सूचना - १. अभ्यासक्रमातील इतर राग गायन / वादन. २. अभ्यासक्रमात उल्लेखित रागांची संपूर्ण माहिती. उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय इ. ३. अभ्यासक्रमातील रागांच्या जवळील रागांची नावे.

			<p>४. व्याख्या - संगीत, राग, ताल.</p> <p>५. ताल तीनतालची संपूर्ण माहिती उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन आवश्यक.</p>
६	मौखिक (तालवाद्य)	V12	<p>प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न सूचना -</p> <p>१. अभ्यासक्रमातील इतर ताल वादन.</p> <p>२. अभ्यासक्रमात उल्लेखित तालांची संपूर्ण माहिती. उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि तालाचा उपयोग इत्यादी.</p> <p>३. हातावर टाळी धरून दुगून तीगुन आणि चौगुन म्हणता येणे आवश्यक.</p> <p>४. व्याख्या - संगीत, ताल, कायदा / परण.</p>
७	प्रात्यक्षिक, रंगमंच सादरीकरण (गायन-वादन)	P11	<p>अ) मध्यलय बंदिश / गत. यमन, भैरव, भूप.</p> <p>ब) वरील उल्लेखित कोणत्याही एका रागात लक्षण गीत / धून.</p> <p>क) तीनतालाची संपूर्ण माहिती</p> <p>सूचना-</p> <p>१. बंदिशीमध्ये स्थाई आणि अंतरा यावर चार - चार आलाप आणि तान म्हणणे आवश्यक.</p> <p>२. लक्षण गीत गाताना / धून वाजविताना रागाचा आरोह - अवरोह, मुख्य अंग तसेच अर्थ माहिती असणे आवश्यक.</p>
८	रंगमंच सादरीकरण (तालवाद्य)	P12	<p>वेगवेगळे ताल, ठेका.</p> <p>तबला:</p> <p>अ) तीनताल, एकताल, झपताल, रूपक इ. ताल वेगवेगळ्या लयीत वाजवणे.</p> <p>ब) प्रत्येक तालात एक कायदा, दोन तुकडे, दोन तिहाई आवश्यक.</p> <p>पखवाज:</p> <p>अ) आदिताल, चौताल, सूलताल, तेवरा इ. वेगवेगळ्या लयीत वाजवणे.</p> <p>आ) प्रत्येक तालात दोन परण, दोन तुकडे, आणि दोन तिहाई वाजविणे आवश्यक.</p> <p>सूचना-</p> <p>तबला -</p> <p>१. अभ्यासक्रमातील ताल वेगवेगळ्या लयीत (विलंबित, मध्य, द्रुत) वाजविणे.</p> <p>२. अभ्यासक्रमातील प्रत्येक तालात एक कायदा चार पलटे आणि तिहाई, दोन तुकडे आणि दोन तिहाई आवश्यक.</p>

			<p>पखवाज -</p> <ol style="list-style-type: none">१. अभ्यासक्रमातील ताल वेगवेगळ्या लयीत (विलंबित, मध्य, द्रुत) वाजविणे.२. अभ्यासक्रमातील प्रत्येक तालात दोन परण, दोन तुकडे, आणि दोन तिहाई वाजविणे आवश्यक
--	--	--	--

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय
स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम संगीत (क्रेडिट सिस्टीम)

बी.ए. (संगीत) (गायन, वादन) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

बी.ए. प्रथम वर्ष (संगीत) (गायन / स्वरवादय / तालवादय) सत्र - २	क्रेडिट्स
भाषा (दोन विषय)	प्रत्येकी ०१ क्रेडीट
सैद्धांतिक	०२
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०७

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा इंग्रजी	L11	माहिती: डॉ. प्रभा अत्रे, पं. भीमसेन जोशी, उ. अल्लारखा, पं. रविशंकर.
२	भाषा मराठी	L12	चरित्र पं. बाळकृष्णबुवा इचलकरंजीकर
३	सैद्धांतिक (संगीत) (गायन - वादन) (तालवादय) (नृत्य) (भारतीय प्रयोग कलांची ओळख)	T11	भारतीय प्रयोग कलांची ओळख अ) कलेची व्याख्या. ब) खालील विविध कला. १) संगीत २) नृत्य ३) नाट्य क) वरील प्रयोग कलांचा परस्पर सहसंबंध.
४	मौखिक (गायन - वादन)	V11	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न. सूचना - १. अभ्यासक्रमातील इतर राग गायन / वादन. २. अभ्यासक्रमात उल्लेखित रागांची संपूर्ण माहिती. उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय इ. ३. अभ्यासक्रमातील रागांच्या जवळील रागांची नावे. ४. गात अथवा वाजवीत असलेल्या प्रकारांची माहिती. ५. ताल एकतालची संपूर्ण माहिती उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन आवश्यक. ६. तराना / धून यांची व्याख्या आणि माहिती.

५	मौखिक (तालवाद्य)	V12	<p>प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न.</p> <p>सूचना -</p> <p>तबला / पखवाज</p> <ol style="list-style-type: none"> अभ्यासक्रमातील इतर ताल वादन. अभ्यासक्रमातील तालांची दुगून, तीगून, चौगून हातावर टाळी धरून म्हणणे. तालांची संपूर्ण माहिती. <p>उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका आणि तालाचा उपयोग इत्यादी.</p>
६	प्रात्यक्षिक, रंगमंच सादरीकरण (गायन-वादन)	P11	<p>अ) मध्यलय बंदिश / गत</p> <p>राग: केदार, खमाज, वृन्दावनी सारंग.</p> <p>आ) तराना / धून - वर उल्लेखित कोणत्याही एका रागामध्ये.</p> <p>इ) ताल एकतालची संपूर्ण माहिती</p> <p>सूचना-</p> <ol style="list-style-type: none"> बंदिशीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक. (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त) बंदिशीमध्ये स्थाई आणि अंतरा यावर सहा - सहा आलाप आणि तान म्हणणे आवश्यक. गाण्यासाठी तराना आणि वाद्यांसाठी धून आवश्यक.
७	रंगमंच सादरीकरण (तालवाद्य)	P12	<p>तबला:</p> <p>तीनताल: पेशकार, कायदा, रेला, तुकडा.</p> <p>झपताल: कायदा, तुकडा, चक्रदार तिहाई</p> <p>पखवाज:</p> <p>आदीताल: उठान, प्रस्तार, रेला, तुकडा.</p> <p>सूलताल: उठान, प्रस्तार, चक्रदार तिहाई.</p> <p>सूचना-</p> <p>तबला -</p> <ol style="list-style-type: none"> अभ्यासक्रमात उल्लेखित ताल तीनतालात पेशकार चार पलटे आणि तिहाई. तीनताल आणि झपतालात दोन - दोन कायदे, चार पलटे आणि तीही. (वेगवेगळ्या भाषेचे) दोन - दोन तुकडे. तीनतालात दोन रेले. दोन चक्रदार तिहाई. <p>पखवाज -</p> <ol style="list-style-type: none"> ताल आदीताल आणि सूलतालात दोन उठान. प्रस्तार चार पलटे आणि तिहाई. आदीतालात दोन रेले. आदीतालात चार तुकडे. सूलतालात दोन चक्रदार तिहाई.

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय
स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम संगीत (क्रेडिट सिस्टीम)

बी.ए. (संगीत) (गायन, वादन) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

बी.ए. द्वितीय वर्ष (संगीत) (गायन / स्वरवाद्य / तालवाद्य) सत्र - ३	क्रेडिट्स
भाषा (दोन विषय)	प्रत्येकी ०१ क्रेडीट
सैद्धांतिक	०२
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०७

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा (हिंदी)	L31	हिंदी भाषा आणि हिंदी शब्दांशी ओळख, संगीत कलेमध्ये भाषेचे महत्व, हिंदी शब्दोच्चार, गुरु शिष्य परंपरा.
२	भाषा (संस्कृत)	L32	परिचय, वर्ण, धातू, नाम, प्रकृतिप्रत्यय विचार, लिंग भेद, विभक्ति, अंत, (काल) लकार, अव्यय, वाचन, वाक्य बनवणे, लघु कथा लेखन, विभक्तिपरिवर्तन, कालपरिवर्तन,
३	सैद्धांतिक (संगीत) (गायन - वादन) (राग आणि ताल संकल्पना, योग आणि संगीत)	T31	१) मतंग ऋषीच्या बृहत्देशी मधील राग संकल्पना, राग व्याख्या, थाट संकल्पना, वेगवेगळे थाट, राग आणि थाट यांचे परस्पर संबंध. २) ताल संकल्पना - ताल, ठेका, लय, मात्रा, सम, काल, खंड, दुगून, तीगुन, चौगुन इ. माहिती. ३) योग आणि संगीत - प्राणायाम आणि त्याचे महत्व, वेगवेगळ्या मुद्रा, आसने, बसण्याची ठेवण, आवाज साधना, रियाझाचे महत्व.
४	सैद्धांतिक (संगीत) (तालवाद्य) (भारतीय तालवाद्यांचा इतिहास आणि भारतीय संगीतात तबला आणि पखवाजचा उगम)	T32	१) भारतीय संगीतातील तालवाद्यांचा इतिहास (अतिप्राचीन ते आधुनिक कालखंड.) २) भारतीय संगीतातील तबल्याचा उगम आणि उपयोग. ३) भारतीय संगीतातील पखवाजचा उगम आणि उपयोग.
५	मौखिक (गायन - वादन)	V31	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न. सूचना - १. अभ्यासक्रमातील इतर राग आणि गीत प्रकार गायन / वादन. २. अभ्यासक्रमात उल्लेखित रागांची संपूर्ण माहिती. उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी,

			<p>जाती, गायन समय इ.</p> <p>३. अभ्यासक्रमातील रागांच्या जवळील रागांचा अभ्यास आवश्यक. उदा - स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय इ.</p> <p>४. गात अथवा वाजवीत असलेल्या प्रकाराची माहिती.</p> <p>५. ख्याल गात असलेल्या / गत वाजवीत असलेल्या विलंबित तालाची संपूर्ण माहिती उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी दाखवणे आवश्यक.</p> <p>६. गत / तराणा गीत प्रकारची माहिती.</p>
६	मौखिक (तालवाद्य)	V32	<p>प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न.</p> <p>सूचना - तबला / पखवाज</p> <p>१. अभ्यासक्रमातील इतर ताल वादन.</p> <p>२. तालांची संपूर्ण माहिती. उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि तालाचा उपयोग इत्यादी.</p> <p>३. अभ्यासक्रमातील तालांची दुगून, तीगून, चौगून हातावर टाळी धरून म्हणणे.</p> <p>४. अभ्यासक्रमात उल्लेखित घराण्यांची संपूर्ण माहिती.</p>
७	प्रात्यक्षिक - रंगमंच सादरीकरण (गायन - वादन)	P31	<p>१. खालील रागांमध्ये विस्तारासहित बडाख्याल आणि छोटाख्याल / विलंबित आणि द्रुत गत.</p> <p>राग: मिया की तोडी / गुजरी तोडी, बागेश्री.</p> <p>२. राग दुर्गा - मध्यलय बंदिश / गत विस्तारासह.</p> <p>३. अभ्यासक्रमातील कुठल्याही एका रागात तराणा. (वाद्य वादनासाठी तंत्र अंगाची गत)</p> <p>सूचना-</p> <p>१. बंदिशीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक. (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त)</p> <p>२. बंदिश / गत (विलंबित आणि मध्य) स्थाई आणि अंतरा यावर सात - सात आलाप आणि तान म्हणणे आवश्यक.</p> <p>३. अभ्यासक्रमातील कुठल्याही एका रागात तराणा विस्तारासह. (वाद्य वादनासाठी तंत्र अंगाची गत)</p>

८	रंगमंच सादरीकरण (तालवाद्य)	P32	<p>तबला: खालील तीन घराण्यांची वादन शैली (तीनताल, रूपक) १. दिल्ली: पेशकार, कायदा. २. फरूखाबाद: चलन, रेला. ३. बनारस: तुकडा, चक्रदार.</p> <p>पखवाज: खालील तीन घराण्यांची वादन शैली (प्रस्तार, परण, चक्रदार, रेला इ. सहित) (आदिताल, तेवरा) १. पं. कुदउसिंह महाराज घराणे. घराण्याची भाषा आणि वैशिष्ट्ये २. पं. नाना पानसे घराणे. घराण्याची भाषा आणि वैशिष्ट्ये ३. नाथद्वारा (मेवाड) घराणे. घराण्याची भाषा आणि वैशिष्ट्ये</p> <p>सूचना - तबला - १. पेशकार - पाच पलटे आणि तिहाइ. २. चार कायदे वेगवेगळ्या भाषेचे. (विस्तारासह) कमीतकमी पाच पलटे आणि तिहाई. ३. दोन चलन आणि रेला. कमीतकमी पाच पलटे आणि तिहाई. ४. चार तुकडे ५. दोन चक्रदार</p> <p>पखवाज - १. प्रस्तार - पाच पलटे आणि तिहाइ. २. तीन परण. ३. दोन चक्रदार ४. दोन रेला - कमीतकमी पाच पलटे आणि तिहाइ</p>
---	-------------------------------	-----	--

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय
स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम संगीत (क्रेडिट सिस्टीम)

बी.ए. (संगीत) (गायन, वादन) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

बी.ए. द्वितीय वर्ष (संगीत) (गायन / स्वरवादय / तालवादय) सत्र - ४	क्रेडिट्स
भाषा (दोन विषय)	प्रत्येकी ०१ क्रेडीट
सैद्धांतिक	०२
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०७

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	भाषा (हिंदी)	L41	संगीत मे लय का महत्व, संस्कृती - संगीत, हार्मनी-मेलडी, भक्ती संगीत, भारतीय सीनेमा संगीत.
२	भाषा (संस्कृत)	L42	धातूविचार, विशेषणविशेष्यभाव, उकारांत, व्यंजनांत, धातुसाधित, अव्यय, कर्तरि, कर्माणि प्रयोग, रससूत्रं, लेखन, दीर्घमिश्रवाक्य.
३	सैद्धांतिक (संगीत) (गायन - वादन) (विविध गायन प्रकार, समयचक्र, स्वर-श्रुती विभाजन)	T41	अ) संगीतातील विविध पद्धतीचा अभ्यास १) धृपद, २) धमार, ३) खयाल, ४) टप्पा, ५) ठुमरी, ६) दादरा, ७) कजरी, ८) होरी, ९) चैती ब) समयचक्र, वेगवेगळ्या वेळेचे राग आणि त्यांचे भाव क) स्वर - श्रुती विभाजन.
४	सैद्धांतिक (संगीत) (तालवादय) (भारतीय तालावादयांचे संगीतातील महत्व व योगदान)	T42	भारतीय विविध तालावादयांचे संगीतातील महत्व व योगदान, खाली नमुद केलेल्या संगीतातील महत्व व योगदान. १) शास्त्रीय गायन (खयाल - धृपद), २) शास्त्रीय वादन, ३) नृत्य ४) उपशास्त्रीय, ५) सुगम. ६) लोक संगीत
५	मौखिक (गायन - वादन)	V41	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न. सूचना - १. अभ्यासक्रमातील इतर राग गायन / वादन. २. अभ्यासक्रमात उल्लेखित रागांची संपूर्ण माहिती. उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय इ. ३. अभ्यासक्रमातील रागांच्या जवळील रागांचा अभ्यास आवश्यक. उदा - स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी,

			<p>अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय इ.</p> <p>४. गात अथवा वाजवीत असलेल्या प्रकारांची माहिती.</p> <p>५. अभ्यासक्रमात उल्लेखित तालांची संपूर्ण माहिती उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका आणि हातावर टाळी धरून दुगून तीगुन आणि चौगुन करणे आवश्यक.</p> <p>६. चतरंग - गायन पद्धती / तंत्र अंगाची गत यांची माहिती.</p>
६	मौखिक (तालवाद्य)	V42	<p>प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न.</p> <p>सूचना - तबला / पखवाज</p> <p>१. अभ्यासक्रमातील इतर तालांचे वादन.</p> <p>२. अभ्यासक्रमातील तालांची संपूर्ण माहिती. उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि तालाचा उपयोग इत्यादी.</p> <p>३. वादनातील सर्व प्रकारांची व्याख्या आणि शास्त्रीय माहिती.</p>
७	प्रात्यक्षिक - रंगमंच सादरीकरण (गायन - वादन)	P41	<p>अ) विस्तारासहित बडाख्याल आणि छोटाख्याल / विलंबित आणि द्रुत गत. राग: भीमपलास, बैरागी.</p> <p>ब) चतरंग / तंत्र अंगाची गत - अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागामध्ये.</p> <p>क) खालीलपैकी कोणत्याही एका रागात ठुमरी / दादरा. देश, काफी, खमाज, पिलू.</p> <p>ड) एकताल, तिलवाडा आणि दादरा तालांची माहिती</p> <p>सूचना-</p> <p>१. बंदिशीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त)</p> <p>२. बंदिश / गत (विलंबित आणि मध्य) स्थाई आणि अंतरा यावर आठ - आठ आलाप आणि तान म्हणणे आवश्यक.</p> <p>३. चतरंग - गायन पद्धती / तंत्र अंगाची गत विस्तारासह.</p> <p>४. अभ्यासक्रमात उल्लेखित कोणत्याही एका रागामध्ये ठुमरी / दादरा योग्य विस्तारासह.</p>
८	रंगमंच सादरीकरण (तालवाद्य)	P42	<p>तबला:</p> <p>एकताल, झपताल या तालांमध्ये खालील प्रकारांच्या आधारे वादन</p> <p>१) पेशकार: सहा पलटे आणि तिहाई.</p> <p>२) कायदा: तीश्र जाती आणि चतुश्र जाती,</p> <p>३) रेला: धिरधिर किटतक,</p> <p>४) तुकडा</p> <p>५) गत - मध्यलय, द्रुतलय.</p> <p>६) चक्रदार</p> <p>पखवाज:</p>

		<p>चौताल, सुलताल या तालांमध्ये खालील प्रकारांच्या आधारे वादन १) प्रस्तार २) चलन: तीश्र जाती आणि चतुश्र जाती ३) परन ४) चक्रदार ५) रेला</p> <p>सूचना- तबला - १. दोन्ही तालात पेशकार: सहा पलटे आणि तिहाई. २. दोन्ही तालांमध्ये दोन तीश्र जाती कायदे आणि दोन चतुश्र जाती कायदे वेगवेगळ्या भाषेचे.(विस्तारासह)कमीतकमी सहा पलटे आणि तिहाई. ३. दोन्ही तालांमध्ये दोन रेला. कमीतकमी सहा पलटे आणि तिहाई. ४. चार ते पाच तुकडे (विविध प्रकार आणि भाषांचे) ५. दोन्ही तालांमध्ये दोन ते तीन चक्रदार ६. दोन्ही तालांमध्ये तीन गती</p> <p>पखवाज - १. प्रस्तार - दोन्ही तालांमध्ये कमीतकमी सहा पलटे आणि तिहाई. २. दोन्ही तालांमध्ये तीन परण. ३. दोन्ही तालांमध्ये तीन चक्रदार ४. दोन्ही तालांमध्ये तीन रेला. कमीतकमी सहा पलटे आणि तिहाई. ५. दोन्ही तालांमध्ये चलन: तीश्र जाती आणि चतुश्र जाती.</p>
--	--	--

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय
स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम संगीत (क्रेडिट सिस्टीम)

बी.ए. (संगीत) (गायन, वादन) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

बी.ए. तृतीय वर्ष (संगीत) (गायन / स्वरवाद्य / तालवाद्य) सत्र - ५	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०२
रंगमंच सादरीकरण	१५
मौखिक	०८

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	सैद्धांतिक (संगीत) (गायन - वादन)(घराण्याची ओळख, शास्त्रीय, उप शास्त्रीय व सुगम संगीत पद्धती, महाराष्ट्राचे लोक संगीत)	T51	१) घराण्यांची ओळख घराण्याची व्याख्या घराण्याची आवश्यकता विविध घराणी व वैशिष्ट्ये २) शास्त्रीय, उपशास्त्रीय व सुगम संगीताची माहिती ख्याल ठुमरी, नाट्यगीत गझल, सुगम ३) महाराष्ट्रातील लोकसंगीत भारूड, गोंधळ, पोवाडा, कीर्तन, धनगर गीत
२	सैद्धांतिक (संगीत) (तालवाद्य) (शास्त्रीय आणि उप शास्त्रीय संगीताची साथ सांगत)	T52	खाली नमूद केलेल्या संगीत प्रकाराला साथ संगत ख्याल, धृपद, स्वरवाद्य, उपशास्त्रीय (ठुमरी, दादरा, टप्पा इ.)
३	मौखिक (गायन - वादन)	V51	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न. सूचना - १. अभ्यासक्रमातील इतर राग आणि गीत प्रकार गायन / वादन. २. अभ्यासक्रमात उल्लेखित रागांची संपूर्ण माहिती. उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय इ. ३. अभ्यासक्रमातील रागांच्या जवळील रागांचा अभ्यास आवश्यक. उदा - स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय आणि रागांची तुलना इ. ४. गात अथवा वाजवीत असलेल्या प्रकाराची माहिती.

			<p>५. अभ्यासक्रमात उल्लेखित तालांची संपूर्ण माहिती उदा - मात्रा, खंड, टाळी, खाली, ठेका आणि हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन करणे आवश्यक.</p> <p>६. धृपद, धमार बदल उदा - उगम, बानी इत्यादीची विस्तृत माहिती.</p>
४	मौखिक (तालवादय)	V52	<p>प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न.</p> <p>सूचना -</p> <p>तबला -</p> <p>१. ताल रूपक ची संपूर्ण माहिती, हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन आणि चौगुन म्हणणे.</p> <p>२. ख्याल गायकी, स्वरवादय, नृत्य, ठुमरी, गझल इत्यादी गायन आणि नृत्य प्रकारांच्या साथसंगतीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या तालांचा संपूर्ण शास्त्रीय अभ्यास उदा - एकूण मात्रा, ताली, खाली, सम, खंड, आवर्तन आणि तालांची दुगून, तीगुन आणि चौगुन इत्यादी.</p> <p>पखवाज -</p> <p>१, ताल तेवरा ची संपूर्ण माहिती, हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन आणि चौगुन म्हणणे.</p> <p>२. धृपद धमार गायकी, नृत्य, लोकसंगीत इत्यादी गायन आणि नृत्य प्रकारांच्या साथसंगतीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या तालांचा संपूर्ण शास्त्रीय अभ्यास उदा - एकूण मात्रा, ताली, खाली, सम, खंड, आवर्तन आणि तालांची दुगून, तीगुन आणि चौगुन इत्यादी.</p>
५	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (गायन-वादन)	P51	<p>आ) बिहाग, मियां मल्हार, रागांमध्ये विस्तारासहित बडाख्याल आणि छोटा ख्याल / विलंबित आणि द्रुत गत.</p> <p>ब) राग किरवाणी - मध्यलय बंदिश / गत</p> <p>क) मालकंस, बिहाग रागांमध्ये धृपद, धमार. (आलाप, जोड, बंदिश / वाद्यवादनासाठी धृपद अंगाची गत आवश्यक)</p> <p>ड) केहेरवा, धुमाळी, दीपचंदी तालांची माहिती.</p> <p>सूचना-</p> <p>१. बंदिशीच्या / गतीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक. (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त)</p> <p>२. बंदिशीमध्ये (विलंबित आणि द्रुत) स्थाई आणि अंतरा यावर आठ - आठ आलाप आणि तान म्हणणे आवश्यक. ज्यापैकी काही आकारात, काही ताना नोटेशन मध्ये, काही ताना समेवर तर काही ताना कालात संपणाऱ्या, तसेच बोल आलाप आणि बोलताना आवश्यक. वाद्यवादनासाठी गतीच्या स्थायी आणि अंतरा यावर आठ - आठ आलाप आणि तान आवश्यक. ज्यामध्ये विविध मात्रेपासून सुरु होणाऱ्या ताना, तिहाईयुक्त ताना अशा विविध कारच्या तानांचा अंतर्भाव असणे आवश्यक.</p> <p>३. मध्यलयीसाठी दिलेल्या रागात सुरुवातीला राग वाचक मुक्त</p>

			<p>आलापी, बंदिश, स्थाई व अंतरा यावर आठ - आठ आलाप आणि तान आवश्यक.</p> <p>४. धृपद, धमार - गायन पद्धती विस्तारासह. (आलाप, जोड, बंदिश / वाद्यवादनासाठी धृपद अंगाची गत आवश्यक)</p>
६	रंगमंच सादरीकरण (तालवाद्य)	P52	<p>तबला -</p> <p>अ. ताल रूपक विस्तृत सादरीकरण</p> <ol style="list-style-type: none"> १. पेशकार - आठ पलटे आणि तिहाई. २. कायदा - तीन कायदे प्रत्येक कायद्यात आठ पलटे आणि तिहाई. ३. रेला - दोन, पाच पलटे आणि तिहाई. ४. परण - तीन. ५. तुकडे - चार ६. चक्रदार - दोन. <p>ब) खालील तालांचे प्रस्तुतीकरण आणि माहिती. (खालील सर्व ताल (ठेका) परीक्षकांनी दिलेल्या लयीत वाजविता येणे आवश्यक)</p> <ol style="list-style-type: none"> १) ख्यालगायकीत वापरले जाणारे विलंबित ताल, एकताल, झुमरा, तिलवाडा. २) स्वरवाद्यासाठी वापरले जाणारे विलंबित ताल तीनताल, झपताल, रूपक. ३) मध्यलय ताल (गायन, वादन, नृत्य) तीनताल, झपताल, रूपक ४) ठुमरी - गझल मध्ये वापरले जाणारे ताल: लग्गी, लडी. रूपक, केरवा, दादरा. <p>पखवाज -</p> <p>अ) ताल तेवरा विस्तृत सादरीकरण</p> <ol style="list-style-type: none"> १. प्रस्तार - आठ पलटे आणि तिहाई. २. परण - चार ३. रेला - दोन, पाच पलटे आणि तिहाई. ४. तुकडे - चार ५. चक्रदार - दोन <p>ब) खालील तालांचे प्रस्तुतीकरण आणि माहिती. (खालील सर्व ताल (ठेका) परीक्षकांनी दिलेल्या लयीत वाजविता येणे आवश्यक)</p> <ol style="list-style-type: none"> १. धृपद धमारच्या साथसंगतीसाठी उपयोगात येणाऱ्या तालांचे सादरीकरण चौताल, सूलताल, आदिताल २. लोक संगीताच्या साथीचे तालांचे सादरीकरण, लग्गी चे सादरीकरण (चार ते पाच प्रकार). धुमाळी, केरवा, भजनी ठेका. ३. नृत्याच्या साथसंगतीमध्ये उपयुक्त ताल तीनताल, धमार, मत्त.

			<p>सूचना-</p> <p>तबला -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. ख्यालगायकी मध्ये वापरले जाणारे विलंबित तालांचे सादरीकरण (वादन पद्धती, ठेक्यांचे प्रकार). २. स्वरवाद्यासाठी वापरले जाणारे विलंबित तालांचे सादरीकरण (वादन पद्धती, ठेक्यांचे प्रकार). ३. अभ्यासक्रमात उल्लेखित मध्यलय तालांचे सादरीकरण (वादन पद्धती, ठेक्यांचे प्रकार). ४. ठुमरी - गझल मध्ये वापरले जाणारे तालांचे सादरीकरण (वादन पद्धती), ठेक्यांचे प्रकार, आणि लग्गी-लडी चे सादरीकरण (चार ते पाच प्रकार). <p>पखवाज -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. धृपद धमारच्या साथसंगतीसाठी उपयोगात येणाऱ्या तालांचे सादरीकरण (वादन पद्धती), २. लोक संगीतात उपयुक्त तालांचे सादरीकरण (वादन पद्धती), लग्गी - लडीचे सादरीकरण (चार ते पाच प्रकार). ३. नृत्याच्या साथ संगतीमध्ये उपयुक्त तालांचे सादरीकरण (वादन पद्धती)
--	--	--	--

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय
स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदवी अभ्यासक्रम संगीत (क्रेडिट सिस्टीम)

बी.ए. (संगीत) (गायन, वादन) अभ्यासक्रम सत्रानुसार

बी.ए. तृतीय वर्ष (संगीत) (गायन / स्वरवादय / तालवादय) सत्र - ६	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०२
रंगमंच सादरीकरण	१५
मौखिक	०८

क्रमांक	विषयाचे नाव	विषय क्रमांक	अभ्यासक्रम
१	सैद्धांतिक (संगीत) (गायन - स्वरवादय - तालवादय) (संगीतकार व संगीततज्ञ, भारतीय वाद्यांचे वर्गीकरण, संगीताचे सौंदर्यशास्त्र)	T61	१) संगीतकार आणि संगीततज्ञ, उ. अब्दुल करीम खान, पं. विष्णू नारायण भातखंडे पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर, उ. अमीर हु सैन खान पं. रवीशंकर, लता मंगेशकर, पं. अरविंद मुळगावकर २) भारतीय वाद्यांचे वर्गीकरण सुशीर तंतू अवनद्ध घन ३) संगीतातील सौंदर्यशास्त्र सौंदर्यशास्त्र - व्याख्या सौंदर्यशा - मूलतत्त्वे स्वर, लय, ताल, शब्द (तालवाद्यांसाठी भाषा) सौंदर्य.
२	मौखिक (गायन-वादन)	V61	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न. सूचना - १. अभ्यासक्रमातील इतर राग गायन / वादन. २. अभ्यासक्रमात उल्लेखित रागांची संपूर्ण माहिती. उदा- आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय इ. ३. अभ्यासक्रमातील रागांच्या जवळील रागांचा अभ्यास आवश्यक. उदा - स्वरूप, आरोह - अवरोह, स्वर, वर्ज स्वर, वादि, संवादी, अनुवादि, विवादी, जाती, गायन समय आणि जवळच्या रागांची तुलना इ. ४. गात अथवा वाजवीत असलेल्या प्रकाराची माहिती. ५. नाट्यगीत, भावगीत, गझल यांची माहिती असणे आवश्यक. ६. अभ्यासक्रमात उल्लेखित तालांची संपूर्ण माहिती उदा - मात्रा,

			खंड, टाळी, खाली, ठेका, आणि हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन करणे आवश्यक.
	मौखिक (तालवाद्य)	V62	<p>प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर प्रश्न.</p> <p>सूचना -</p> <p>तबला / पखवाज</p> <ol style="list-style-type: none"> १. ताल झपताल / सुलताल ची संपूर्ण माहिती. हातावर टाळी देऊन दुगून, तीगुन आणि चौगुन म्हणणे. २. साथ संगत म्हणजे काय ? याबद्दल माहिती. ३. ख्याल, ठुमरी / धृपद, धमार गायन पद्धती, स्वरवाद्य, आणि कथक याबद्दल माहिती. ४. साथीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या तालांची माहिती आणि अभ्यास.
९	प्रात्यक्षिक रंगमंच सादरीकरण (गायन-वादन)	P61	<p>अ) पुरिया धनाश्री, दरबारी या रागांमध्ये विस्तारासहित बडाख्याल, छोटा ख्याल / विलंबित आणि द्रुत गत.</p> <p>ब) हन्सध्वनी, कलावती या रागांमध्ये छोटा ख्याल / मध्यलय गत.</p> <p>क) नाट्यगीत, भावगीत, गझल यापैकी कोणतेही एक.</p> <p>ड) धमार, झुमरा, एकताल, चौताल या तालांची माहिती उदा : सम, खाली, टाळी आणि दुप्पट, तिप्पट, चौपट करणे.</p> <p>सूचना -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. बंदिशीच्या सुरुवातीला राग वाचक मुक्त आलापी आवश्यक (आरोह - अवरोह व्यतिरिक्त) २. बंदिशीमध्ये (विलंबित आणि मध्य) स्थाई आणि अंतरा यावर दहा - दहा आलाप आणि तान म्हणणे आवश्यक. ज्यापैकी काही ताना आकारात, काही ताना नोटेशन मध्ये, काही ताना समेवर तर काही ताना कालात संपणाऱ्या, तसेच बोल आलाप, बोलतान आणि लयकारी आवश्यक. वाद्यवादनासाठी गतीच्या स्थायी आणि अंतरा यावर दहा - दहा आलाप आणि तान आवश्यक. ज्यामध्ये विविध मात्रेपासून सुरु होणाऱ्या ताना, तिहाईयुक्त ताना अशा विविध प्रकारच्या तानांचा अंतर्भाव असणे आवश्यक. ३. छोटा ख्याल / मध्यलय गत साठी दिलेल्या रागांमध्येसुद्धा वरील प्रमाणे सर्व घटक आवश्यक. ४. नाट्यगीत, भावगीत, गझल यापैकी कोणतेही एक त्याच्या शैलीनुसार योग्य विस्तारासह सादर करणे आवश्यक.
	रंगमंच सादरीकरण (तालवाद्य)	P62	<p>अ) तबला - ताल झपताल चे विस्तृत सादरीकरण</p> <ol style="list-style-type: none"> १. पेशकार - दहा पलटे आणि तिहाई. २. कायदा - चार कायदे प्रत्येक कायद्याचे दहा पलटे आणि तिहाई. ३. रेला - तीन सहा पलटे आणि तिहाई. ४. परण - तीन. ५. तुकडे - पाच ६. चक्रदार - तीन.

		<p>पखवाज - ताल सुलताल चे विस्तृत सादरीकरण</p> <ol style="list-style-type: none"> १. प्रस्तार - दहा पलटे आणि तिहाई. २. परण - पाच. ३. रेला - तीन, सहा पलटे आणि तिहाई. ४. तुकडे - पाच. ५. चक्रदार - तीन. <p>ब) विविध प्रकारच्या गायन पद्धती बरोबर साथसंगत: ख्याल, ठुमरी / धृपद, धमार</p> <p>क) विविध वाद्यांबरोबर साथसंगत: व्हायोलिन, बासरी, सितार, संवादिनी</p> <p>ड) कथक नृत्याबरोबर साथसंगत: लखनौ घराणे, जयपूर घराणे, दोन्ही घराण्याच्या पारंपारिक बंदिशींचा अभ्यास.</p> <p>सूचना-</p> <p>तबला -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. ख्याल आणि ठुमरी बरोबर साथ करणे, साथ संगतीची माहिती, गायन प्रकारांची माहिती, उपयोगात येणाऱ्या तालांचा अभ्यास. २. विविध वाद्यांबरोबर साथ करणे, साथ संगतीची माहिती, वाद्यांची माहिती, उपयोगात येणाऱ्या तालांचा अभ्यास. ३. कथक नृत्याबरोबर साथ करणे, साथ संगतीची माहिती, कथक नृत्यातील विविध घराण्यांची माहिती, आणि लखनौ व जयपूर घराण्यांच्या पारंपारिक बंदिशीची माहिती व काही बंदिशीचा अभ्यास, कथक मध्ये उपयोगात येणाऱ्या तालांचा अभ्यास. ४. वर उल्लेखित सर्व गायन, वादन, नृत्य प्रकारांची साथ करता येणे आवश्यक. त्यासाठी विद्यार्थ्यांने किमान दोन महिने संबंधित विषयातील कलाकारांकडे साथसंगतीचा अभ्यास करणे आवश्यक. परीक्षेच्या वेळी त्या त्या विषयातील कलाकारांचे पत्र महाविद्यालयात सादर करणे आवश्यक. <p>पखवाज -</p> <ol style="list-style-type: none"> १. धृपद - धमार गायकी बरोबर साथ करणे, साथ संगतीची माहिती, गायन प्रकारांची माहिती, उपयोगात येणाऱ्या तालांचा अभ्यास. २. विविध वाद्यांबरोबर साथ करणे, साथ संगतीची माहिती, वाद्यांची माहिती, उपयोगात येणाऱ्या तालांचा अभ्यास. ३. कथक नृत्याबरोबर साथ करणे, साथ संगतीची माहिती, कथक नृत्यातील विविध घराण्यांची माहिती, आणि लखनऊ व जयपूर घराण्यांच्या पारंपारिक बंदिशीची माहिती व काही बंदिशीचा अभ्यास, कथक मध्ये उपयोगात येणाऱ्या तालांचा अभ्यास
--	--	---

			<p>४. वर उल्लेखित सर्व गायन, वादन, नृत्य प्रकारांची साथ करता येणे आवश्यक. त्यासाठी विद्यार्थ्यांने किमान दोन महिने संबंधित विषयातील कलाकारांकडे साथसंगतीचा अभ्यास करणे आवश्यक. परीक्षेच्या वेळी त्या त्या विषयातील कलाकारांचे पत्र महाविद्यालयात सादर करणे आवश्यक.</p>
--	--	--	--